

УДК 300.54+370+681.142.37

В.Г.ВОРОНКОВА (доктор філософських наук, професор, зав. кафедри менеджменту організацій, академік Української академії політичних наук, академік Міжнародної наукової вищої школи (м. Москва)

Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя

E-mail: valentina-voronkova@yandex.ru тел.моб 050 637 27 68

ГЛОБАЛЬНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ГОЛОВНА ТЕНДЕНЦІЯ СОЦІОПРИРОДНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ ЛЮДСТВА

В статті дається аналіз розвитку сучасного світу, який посилює фактори, які сприяють глобалізації інформаційного простору, в контексті якого розвивається глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства, визначаються умови формування постбіосферного, інформатизованого буття; розкривається суть інфосфери, яка стрімко змінює сучасний світ; виявлені зміни, що відбуваються у зв'язку з глобальною інформатизацією соціуму, яка обертається позитивними і негативними сторонами; узагальнено сутність моделей суспільства, що є логічним розвитком теорій «мережного суспільства» та появи «нетократії»

Ключові слова: глобалізація інформаційного простору, глобальна інформатизація, інфосфера, соціоприродна еволюція людства, взаємозв'язок суспільства, людини і природи; біосфера, ноосфера, «мережне суспільство», «нетократія»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасний світ ми розглядаємо як самоорганізуючу систему, ключовою характеристикою якого є глобалізація, яка детермінується бурхливим розвитком інформаційних технологій останньої третини ХХ ст. Для дослідження феномена глобальної інформатизації використовується метасистемний підхід, який дозволяє враховувати динамічність середовища, можливість уявити сучасний світ у динаміці становлення і розвитку, тобто як метасистему. Акцент у метасистемному дослідженні переноситься з функціонального рівня (різні функції в системі) на рівень принципу організації (різні принципи організації систем у метасистемі).

Мета статті: системне обґрунтування теоретико-методологічних засад глобальної інформатизації як головної тенденції соціоприродної еволюції людства з урахуванням сучасних тенденцій їх розвитку в умовах глобалізації та появи нових теорій «мережного суспільства», що сприяє появі нової соціальної верстви «нетократії».

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- з'ясувати фактори, які сприяють глобалізації інформаційного простору;
- визначити умови формування постбіосферного, інформатизованого буття з електронно-техногенним середовищем проживання людини;
- розкрити суть інфосфери, яка стрімко змінює сучасний світ;
- охарактеризувати зміни, що відбуваються у зв'язку з глобальною

інформатизацією соціуму;

- виявити вплив глобальної інформатизації на розвиток суспільства, людини і природи, який обертається позитивними і негативними сторонами;
- узагальнити сутність моделей функціонування суспільства в нових умовах, що є логічним розвитком теорій «мережного суспільства», «нетократії», в основі яких володарі інформаційних мереж, що пронизують постіндустріальні цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор

Найбільш яскравими представниками інформатичного суспільства являються такі вчені, як А.Турен, М.Понятовський (Франція), М.Хоркхаймер, Ю.Хабермас, Н.Луман (Німеччина). М.Маклюен, Д.Белл, А.Тоффлер (США), Д.Масунда (Японія). У якості основної умови створення інформаційного суспільства розглядаються високотехнологічні інформаційні мережі, що діють в глобальних масштабах. Сам термін «інформаційне суспільство» визначає специфіку сучасного етапу розвитку, а саме підкреслює роль і значення інформації, яка сьогодні перетворюється на предмет масового споживання, використовується як фактор влади та управління, впливає на зміни у соціально-політичній сфері та економічній сферах, стає причиною автоматизації та інших техногенних процесів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблема ситуація.

Мережна комунікація, яка сприяє народженню нового соціального прошарку нетократів, - це продуктивний спосіб вирішення деяких суперечностей, в яких існує інформаційне суспільство. Людство повинно кожного разу пристосовуватися до нових умов комунікації. Задача філософії – своєчасно розпізнавати і прогнозувати ці умови, розробляючи нові соціальні структури, що відповідають новим формам комунікації і влади. Сучасна філософія повинна сконцентруватися на дослідженні інформаційного суспільства, як дисперсного і комплексного, досягнення природи якого потребує розробки нових підходів і концепцій.

Обговорення проблеми

У контексті глобалізації сучасний світ посилює фактори, які сприяють розвитку інформаційного простору світової спільноти: 1) розвиток глобальної системи телебачення і радіовіщання на основі використання супутникових і наземних систем зв'язку; 2) розвиток глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж; 3) глобалізація телефонного зв'язку, у тому числі мобільного; 4) формування принципово нових засобів і технологій для інформаційних комунікацій; 5) створення глобальної навігаційної супутникової системи; 6) формування і розвиток інформаційних полісів, пов'язаних з формуванням глобального інформаційного простору через посередництво інформаційно-інтелектуальних систем. Розглядаючи глобалізацію як широкий суспільний процес, відмітимо, що вона у вирішальній мірі детермінується сучасним техногенним розвитком соціуму і земної кулі, еволюційним соціоприродним

Глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства

переходом життя на нашій планеті від природних, біосферних форм до штучних, постбіосферних.

Як свідчить аналіз, сучасне суспільство не тільки глобалізується на основі науково-технічних виробничих сил, включаючи інформатизацію, але й стрімко соціалізує й знищує біосферу, створює окультурені і генетично змінені організми і, тим самим, формує нове, постбіосферне, інформатизоване буття з електронно-техногенним середовищем проживання людини. Мова йде про формування певної складової штучного середовища існування людини і техносфери у цілому. Таке середовище не тільки задовольняє потреби суспільства та окремих людей, але й посилює техногенність біосферного оточення, негативно впливаючи на організм тварин і особливо людини. Саме штучно створений предметно-речовий та електромагнітний світ, який ми позначаємо терміном «**техносфера**», володіє двома найважливішими якостями – техногенністю та електромагнітними полями, які при досягненні певних рівнів позитивно чи негативно впливають на людину та інші живі організми. По-перше, дані свідчать про те, що електронно-техногенне середовище викликає особливу загрозу, яку необхідно враховувати при проектуванні та ставленні до неї людини. По-друге, на основі аналізу темпів зростання штучного світу і скорочення природного світу слід зробити висновок про формування глобальної соціотехноприродної реальності, у якій провідне місце займає інфосфера. З однієї сторони, остання активізує техногенний розвиток суспільства і соціотехноприродну глобалізацію, а з іншої – являється важливою складовою частиною глобальної техносфери чи інфо-техносфери, її «електронним мозком і нервом». Інфосфера швидко змінює традиційний образ життя і професійної діяльності мільйонів людей, традиційні стереотипи їх поведінки, розвиваючи динамічно соціальні якості. По-третє, інформатизація і глобалізація представляють собою взаємопов'язані і взаємозумовлені процеси. З однієї сторони, інформатизація забезпечує техніко-технологічні можливості прискореного розвитку процесів глобального розвитку світу, а з іншої – інформатизація представляє собою яскраво виражений і провідний техногенно-глобальний процес. По-четверте, глобальні процеси техносферизації суспільства, посилення техногенного розвитку світу і глобальні процеси інформатизації, комп'ютеризації, електронізації суспільства і біосферної природи створюють інформаційно-техногенну епоху еволюції земного життя. По-п'яте, глобальна інформатизація та інформаційні технології не тільки відкривають нові можливості у всіх сферах людської життєдіяльності, але й породжують нові проблеми, пов'язані з інформаційною безпекою. Від характеру інформатизації залежить доля людини – чи стане вона всебічно розвинутою особистістю з утвердженням гуманних ціннісних установлень, чи інформатизація прискорить негативні трансформації людського духу та організму. По-шосте, базуючись на онтологічному підході до процесів інформатизації, слід виділити глобальні можливості інформаційних мереж для розвитку суспільства і природи і формуючих у той же час міні-

тенденцій: інформаційні, рекреаційні, комунікаційні, комерційні, соціально-креативні, техногенетичні, трансформаційні. Разом з тим вони являються інтегрованими, направленими у цілому на комплексні соціотехноприродні перетворення і носять у різній мірі як позитивний, так і негативний характер. Задача заключається в тому, щоб інформатизації надати не тільки безпечний, але й гуманно-направлений перетворюючий процес.

Поняття **глобальної інформатизації** розглядається як самостійний феномен світової політики, що лежить в основі більш масштабного процесу – глобалізації. Інформатизація суспільства на основі інформаційно-комунікаційних технологій супроводжується появою нових галузей виробництва, нових напрямків у наукових дослідженнях, упровадженням їх результатів у практику, значними перетвореннями у всіх сферах матеріального і духовного життя соціуму. Інформатизація представляє собою об'єктивний глобальний процес, викликаний якісними перетвореннями у фундаментальній і прикладній науках, ускладненням суспільного виробництва, посиленням кооперації, розширенням номенклатури продукції, що випускається, розподілом праці, а також поглибленням не тільки соціально-економічних та інших процесів у соціумі, але й взаємозв'язків суспільства і біосферної природи. У той же час ідеологи інформаційного суспільства, відображаючи у своїх теоріях більшість з названих процесів, не враховують всієї складності взаємозв'язків соціально-техногенних і соціотехноприродних процесів, породжених сучасним соціумом. У теоріях сучасного інформаційного суспільства процеси інформатизації піднімаються до рангу основної якісної характеристики сучасного суспільного розвитку.

Сьогодні ми можемо стверджувати, що глобальна інформатизація представляє собою не просто використання у широких масштабах інформації (перш за все наукової), упровадження комп'ютерних чи інших інформаційних технологій у всіх сферах виробництва і суспільного життя, а «вживлення» у соціальний і навіть формуючий єдиний соціоприродний організм земного життя особливого роду штучної компоненти. Приймаючи до уваги зростаючу інтенсивність споживання інформації у всіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства, необхідно відмітити, що процеси інформатизації і безпосередньо сучасні технології (NBIC та інші) у зростаючих масштабах пронизують не тільки виробництво, але й все суспільне життя і земну живу і неживу природу. Ці процеси насичують суспільний організм техносферними об'єктами, науково-технічними і техніко-технологічними системами, а також техногенними елементами біосфери, які невинно змінюються. Нові структурні елементи не тільки соціально звеличують людство над земною біосферною природою, але й несуть загрозу для біосферного життя у цілому, включаючи трансформацію, деградацію і посилення штучності людського організму. Загроза заключається тому, що процеси інформатизації, що невинно змінюються, не тільки якісно змінюють соціум, розвиваючи різноманітні його сторони, але й разом з формуванням інформаційної інфраструктури, як складової

Глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства

частини техносфери, неблагоприємно впливають на подальшу еволюцію системи і земного світу, формуючи сучасну соціотехноприродну еволюцію життя.

Кардинальні зміни у суспільстві у зв'язку з глобальною інформатизацією соціуму та його якісних частин відбуваються не тільки швидко, але й далеко не у тих напрямках, які ще недавно вчені вважали найбільш ймовірними. *Особливо негативно впливає інформаційна складова техногенного суспільного розвитку на стан здоров'я населення, сприяючи загостренню ряду глобально-біосферних проблем.* Тому одна з проблем, яка є сьогодні надзвичайно актуальною: настільки ці теорії сприяють безпечній еволюції людського і біосферно-природного життя та успішному розвитку соціальних проблем, які виникають. Тому дослідників цікавлять як позитивні процеси інформатизації суспільства, так і більш широкі питання системного розвитку соціуму, який сприяє інформатизації у зв'язку з формування техногенної земної кулі, тобто підвищення ролі інформатизації у якісному перетворенні нашого соціального буття особливо з появою мережного способу існування молодих людей.

Тому слід зазначити, що глобальна інформатизація активізує не тільки соціально-економічну та інші сторони цивілізаційного прогресу, але й посилює техногенний розвиток соціуму, посилює нові й загострює існуючі проблеми техногенної цивілізації. Саме тому інформаційна структура техногенного суспільства сьогодні висувається на передній план і стає найважливішою складовою техносфери, її «електронним нервом і мозком». Сьогодні ми стаємо свідками народження нового суспільства, яке є «інформаційно-техногенним» для визначення сучасного етапу суспільства, у якому з неймовірною швидкістю зростають техногенні явища, що трансформують біосферне життя. У той же час тенденції інформатизації в умовах техногенного розвитку сучасного соціуму сприяють інтеграції людства, техносфери і природи і формуванню єдиного соціоприродного організму, появи нових, більш ефективних можливостей всебічного моніторингу оточуючого середовища з метою збереження біосфери і формування безпечної техносфери.

Відмітимо, що на основі онтологічного (буттєвого) підходу до глобальної інформатизації обґрунтовано можливості інформаційних мереж для стійкого розвитку суспільства і природи, серед яких слід виділити: інформаційні, рекреаційні, комунікаційні, комерційні, техногетичні, соціально-перетворюючі, трансформаційні, що свідчить про те, що феномен інформатизації ускладнюється і розширюється. В умовах глобальної інформатизації і зростаючого техногенного розвитку суспільства сучасна цивілізація виступає як інформаційно-техногенна, що характеризується формування інфосфери, інфо-техносфери, розвитком техногенно-кризового соціуму. З розвитком високоякісної сучасної інфосфери реалізується вихід штучного середовища на новий рівень: від формування електронно-техногенного середовища глобального соціуму, створення на основі біосферних і постбіосферних живих організмів до формування електронного

уряду, що свідчить про те, що інформатизація проникає на всі рівні соціуму. В той же час необхідно визначитися зі шляхами подолання негативних аспектів інформатизації і обґрунтування необхідності гуманно-цільового напрямку інформатизації як важливого фактору формування сприятливого для розвитку людства соціотехноприродного буття при збереженні біосфери і біосферного життя.

У якості найбільш важливої риси соціо-техногенного суспільства слід виділити його «*мережний характер*», що заміняє його попередню стратифікаційну структуру, у якій домінуючі функції і процеси все більше здійснюються за принципом мереж. Нова соціальна морфологія суспільства формується саме за принципом мереж, а розповсюдження «*мережної логіки*» у значній мірі відбивається на результатах цих процесів. Належність до певних мереж, а також динаміка одних мереж по відношенню до інших стає найважливішим джерелом влади. Все це дозволяє М.Кастельсу схарактеризувати сучасне суспільство як *суспільство мережних структур*, характерною ознакою якого являється домінування соціальної морфології над соціальною дією. Соціальні структури у суспільстві технологій підпорядковуються не ієрархічним принципам, вони засновані не на лінійному підпорядкуванні, але здійснюються як сукупність вузлів, розташованих на самих різних рівнях влади і як таких, що виконують функції центру. Сьогодні вертикальна ієрархія втрачає свою ефективність, так як зникають дві основних умови її функціонування: 1) керівники стикаються з все більшою кількістю різноманітних проблем, при вирішенні яких слід враховувати у значній мірі економічні, політичні, культурні і соціальні аспекти; 2) у той же час зворотний зв'язок стає все більш неадекватним (О.Тоффлер). *Мережний принцип* стає характерним для структуризації глобальної спільноти, яка представляє сьогодні багатополюсну систему, у якій не існує домінуючого центра сили, а характеризується стохастичною рівновагою. При цьому функції основних вузлів переходять від одних суб'єктів глобальної комунікації до інших, але при цьому сама мережа перетворюється на «*метамережу*» (М.Кастельс) і починає проявляти здатність до відключення другорядних функцій, підпорядкування цілих соціальних груп – *нетократів*, які стають домінуючою силою в інформаційному суспільстві. При цьому конфігурація домінуючих процесів і функцій у суспільстві визначається конфігурацією відносин між мережами, а також включенням у мережні структури чи виключенням з них. Принцип інформаційної ефективності цієї соціальної системи відображає *закон мережних структур*, сформульований М.Кастельсом, згідно з яким відстань (чи інтенсивність і частота взаємодій) між двома точками (чи соціальними станами), посилюється, так як вони обидві виступають у якості вузлів тієї чи іншої *мережної структури*, чим коли вони не належать до однієї і тієї ж мережі. *Мережна культура* виявляється повністю детермінованою способом кодифікації інформації, де саме повідомлення виступає як «розкодування середовища», постільки медіа система настільки є гнучкою, що адаптована до посилення будь-якого

Глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства

повідомлення будь-якої аудиторії.

Мережна інформація, основним втіленням якої є гіпертекст, базується на принципах плюральності, ризоматичності, індетермінізму, аксіологічної антиєрархічності. Якщо письмовий текст існував як формалізоване знання, то у медіа сфері домінує інформація, яка представляє собою семантичний образ. Якщо раніше культурний простір виступав як сегментований, радіальний, центробіжний, то тепер провідними стають недиференційовані структури з принциповою відсутністю ієрархічності і лінійної детермінованості процесів і явищ. У новій ситуації межі між центром і периферією стають прозорими, розмитими, а також основоположні для культури модернізації поняття, як «культурне ядро» і «культурна матриця», втрачають свій смисл. Якщо класична наукова культура структувалася навколо понять «єдиного», «Буття», «першооснови», то посткласична демонструє відсутність генетичної вісі як глибини структури і визначально передбачає гетерогенність, антигенеалогічність, темпоральну плинність. Провідними стали принципи плюральності і нелінійності, які проєціються на науку, мистецтво, політику, філософію. Але саме знання істини як відповідності знання об'єктивному стану світу виступає розмитим, неактуальним, несвоєчасним.

В глобальному інформаційному суспільстві на зміну принципам системності, детермінізму і об'єктивності, як принципам кодування інформації, зумовленим характером письмового тексту з його лінійною логікою і причинно-наслідковими зв'язками приходять антиєрархічність, нелінійність, семантичний та аксіологічний плюралізм. У «суперіндустріальному суспільстві», культура набуває високого рівня інтенсивності, починає характеризуватися демасифікацією і дестандартизацією всіх сторін політичного та економічного життя, трансформацією характеру праці і міжособистісних відносин, що змінюють систему цінностей і орієнтації людини на психологічні, соціальні та етичні цілі. Позначимо, що **глобальна інформатизація** являється лише складовою частиною техніко-технологічного перетворення суспільства і пронизує тканину земного життя інформаційними мережами, технологіями, технічними засобами як своєрідною «нервовою мережею» глобальної соціотехноприродної мегасистеми, яка тільки формується, і приходить на заміну біосферній. Інформатизація представляє собою соціотехнологічний процес переходу індустріально-техногенного суспільства у постіндустріально-техногенне, не заперечуючи техногенності суспільного розвитку, а посилюючи ризики техногенного світу. У теорії «суспільства ризику» акцент робиться в основному на суб'єктивному факторі, прийнятті випадкових рішень, залишаючи поза оцінку об'єктивні техногенно-соціальні і техногенно-природні тенденції такого розвитку суспільства. Розвиток техногенно-кризового соціуму як техногенно-планетарного явища змінює характер сумісної еволюції суспільства і природи, що відбувається під впливом глобальної конкурентної інформатизації, викликаючи стихійно-лавиноподібне зростання суперечливої інформації. Остання приводить до

дестабілізації багатьох сторін суспільного природного розвитку. У зв'язку з цим все більшого значення у ряді факторів дестабілізації починає займати інформаційний, що забезпечує певні уявлення про наявну ситуацію, знімаючи фон невизначеності, але й провокує суб'єкта на ризиковані дії, привносячи у динаміку його діяльності нову невизначеність.

Отже, в результаті даного аналізу, ми зустрічаємося з двома сторонами впливу глобальної інформатизації на розвиток суспільства, людини і природи. Перша – позитивна, друга – негативна, яка викликає особливу тривогу, постільки інформатизація посилює техногенність суспільства і світу (обладнання, технології, штучні електромагнітні поля тощо) і в той же час представляє собою зростаючу інформаційну стихію, що розхитує традиції і порядок, що вже сформувався. Людина вже не може вивільнитися від впливу створеної нею техніки, в ній заключаються не тільки безмежні можливості, але й безмежні загрози. У результаті сформованих тенденцій глобальної інформатизації соціуму вже розпочалася *інтеграція біосфери, соціуму, людини і сформованої техносфери з інфосферою*. На планеті вже розпочалася заміна біосферної людини техносферою, здатною працювати і жити тільки в техносфері з включенням технічних пристроїв і синтезованих хімічних речовин, постільки людина піддається інтеграції з техносферою, її організм наповнюється штучними речовинами і органами. В результаті в умовах інформаційно-техногенного розвитку відбувається трансформація природного життя на біологічному, клітинно-генетичному рівні, заміна біоструктур біотехноструктурами. Створений світом наукотехніки, електронізації, комп'ютеризації та особливо інформатизації техногенно-раціональний світ супроводжується докорінною планетарною трансформацією не тільки окремих форм, але і всього типу біосферного життя.

По-перше, основною тенденцією сучасної соціоприродної еволюції являється достатньо швидке і зростаюче становлення інформаційно-штучного буття як єдності соціоприродного суспільного організму, його інформаційно-ноосферної культури, техносфери як штучного речовинного чи електромагнітного світів і трансформованих на основі біотехнологій живих біосферних організмів. Інформатизація сприяє поки що тенденції скорочення природного світу. По-друге, інформаційно-техногенне перетворення поверхні планети, зростання штучної електронно-магнітної оболонки органічно пов'язані з перебудовою біосферного і формуванням пост біосферного життя. На планеті на основі інфо-техносфери формується глобальна соціотехноприродна суперсистема, яка приходить на місце біосферної і сприяє перебудові біосферно-природного буття у цілому при активному використанні найновіших, інформаційних, біо-, нано- та інших технологій, приймаючи на себе функції розвитку нових сфер життя. По-третє, вихід біосферного життя на новий, постбіосферний рівень відбувається при активному використанні нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій, технічних засобів забезпечення людської життєдіяльності і відтворення живих організмів. По-четверте, істотну роль у

Глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства

формуванні постбіосферних живих організмів відіграє всебічна інформатизація, комп'ютеризація та електронізація біотехнологічних і нано-біотехнологічних процесів. Завдяки цій допомозі здійснюються зміни на клітинному і генетичному рівнях з метою отримання модифікованих, генетично змінних біосферних організмів для задоволення багатоманітних потреб. По-п'яте, поглиблена трансформація людини під впливом інформаційно-техногенного соціоприродного розвитку, подолання їх негативних сторін відбувається при активній участі процесів інформатизації, комп'ютеризації та електронізації. Під впливом інформаційно-комунікаційної революції помітно відбувається розвиток свідомості, освіти, культури, професійних знань і досвіду, інших соціальних якостей людини. По-шосте, одним з головних напрямів використання інформатизації у сфері розвитку штучного життя являються активні дослідження і розробки штучного інтелекту. Теорія і практика інформатизації, комп'ютеризації та електронізації свідчить, що на основі штучного інтелекту слід створювати широкий спектр типів «розумних істот» як для використання їх у суспільному житті, так і для освоєння космосу, глибин океанів і морів, твердих шарів планети. По-сьоме, штучні форми життя створюються не тільки за логікою розуму, законам природи, але й на основі сполучення біологічних і небіологічних матеріалів, але вони створюють культуру нового типу, яка належить вже до світу *техно-ноосферної цивілізації*. Дослідження у сфері штучного життя направлені на те, щоб у майбутньому технології будуть володіти основними властивостями біологічного організму, а комп'ютерні мережі нагадують автономну нервову систему живого організму, що управляє найважливішими життєвими функціями людини. По-восьме, істотна увага надається формуванню інформаційно-штучного середовища життєдіяльності людей, з однієї сторони, включає в себе інформаційну інфраструктуру, а з іншої – все більше проектується на включення процесів інформатизації, комп'ютеризації, електронізації та нанотехнологізації.

Проте, як свідчить аналіз сучасних процесів, із зростанням глобальної соціоприродної кризи виникає необхідність аналізу тенденцій подальшої еволюції біосфери у контексті інформаційно-техногенного суспільного розвитку. В останні десятиріччя відбувається пошук вирішення глобальних соціоприродних проблем, які зачіпають весь спектр взаємодій техногенних суспільних систем і природи. У той же час не надається певної уваги таким важливим проблемам як становлення *інформаційно-техногенного суспільства*, яке супроводжується розростанням інфо-техносфери. Інформатизація охоплює не тільки соціум, але й сферу його взаємодії з природою, тобто стає важливим фактором стійкого розвитку. У рамках концепції стійкого розвитку процеси інформатизації, як тенденція світового розвитку, набувають нових функцій, які у першу чергу пов'язані з вирішенням найгостріших глобальних і регіональних проблем. З ростом інформатизації відбувається все більша раціоналізація сукупної соціально-природної діяльності. Одним з ключових моментів переходу до стійкого

розвитку відбувається широкомасштабна гуманно-цільова інформатизація суспільства.

У зв'язку з цим слід назвати деякі напрями оптимізації цієї сфери. *Перший напрямок* пов'язаний з тим, щоб розпочати формувати у людей глобальний соціально-екологічний (*екософський*) світогляд і культуру, сприяти отриманню екологічних знань через масову екологічну просвіту і освіту, особливо з використанням всієї системи безпечних засобів інформатизації, та розпочати активні дії громадян на захист біосфери і біосферної людини. Даний комплекс заходів протидіє руйнівним тенденціям сучасного типу господарювання, повинен лягти в основу гуманно орієнтованого і гармонійного розвитку людства і захисту біосферних живих організмів. *Другий напрямок* пов'язаний з законодавчим регулюванням, як на регіональному, так і на міжнародному рівнях, процесів інформатизації, що можливе при реалізації інформаційної функції держави у сфері вирішення гострих екологічних проблем. *Третій напрямок* пов'язаний з формуванням безпечної інформаційної інфраструктури для виходу суспільства з кризового стану і збереження біосферного типу соціуму і людини. *Четвертий напрямок* – з розвитком екологічного моніторингу природного і штучного середовища проживання з врахуванням наукових розробок у сфері інформаційних технологій. Важливе значення на сучасному етапі розвитку природокористування набуває задача отримання випереджаючої інформації про можливі наслідки техніко-технологічних нововведень для біосферної природи. *П'ятий напрямок* пов'язаний з дослідженням впливу об'єктів і процесів штучного і техногенного характеру на біосферну і соціоприродну еволюцію життя у цілому. Інформатизація повинна перешкоджати трансформації природного життя на біологічному рівні, необміркованій заміні біосферних елементів техносфер ними, сприяти попередженню руйнації природних, біосферних умов людського існування і обмежити їх заміну штучно-техносферними, особливо загрозливими для життя і здоров'я. *Шостий напрямок* пов'язаний з акцентом на гуманно-цільове удосконалення процесів інформатизації і самих інформаційних технологій. Для цього слід встановити і розвивати безпечний рівень упровадження інформаційних технологій для запобігання їх негативного впливу на біосферу і людину, проводити комплексну оцінку техніки, виявляти наслідки її негативного застосування.

В цілому слід зробити висновки, що зараз відбувається загрозливий інформаційно-техногенний розвиток суспільства, який приводить до трансформації людини і біосфери, формування техносфери, яка приходить на зміну біосфери. Майбутнє людства і біосфери детерміновано інформаційно-техногенним розвитком, особливо вже сформованою інфо-техносферою. І від того, настільки розумно людина буде підходити до розвитку суспільства, зміни характеру загрозливого розвитку суспільства, буде залежати створення гармонії між природним і штучним середовищем, тривалість існування суспільства біосферного типу і *homo sapiens* на планеті. Саме єдність природних і людиноохоронних заходів всіх держав з Глобальна інформатизація як головна тенденція соціоприродної еволюції людства

використанням досягнень інформатизації дасть можливість реалізувати стратегію виходу з соціально-екологічної кризи, так як малоімовірно, що біосфера самостійно зможе справитися з порушеною рівновагою. В той же час слід відмітити, що інформатизація охоплює не тільки глобалізоване техногенне суспільство, але й сферу його взаємодії з біосферою, земною природою, тобто стає важливим фактором еволюції соціоприродного розвитку.

У цьому процесі формування соціотехноприродного світу першочергового значення набуває моніторинг природного і штучного середовища проживання. Тому концепція стійкого розвитку являється сьогодні центральною ланкою у контексті гармонізації розвитку суспільства і природи. Досягнення інформатизації як результат розвитку всіх наук і технологій, необхідно направляти на подолання глобальної кризи, яка стрімко розвивається, на збереження біосфери, біосферного життя і людини. Сьогодні необхідно розвивати і удосконалювати такий напрямок як *екологічна інформатика*, об'єктом якої являється всебічне вивчення взаємодії людини з інформаційним середовищем. Екологічна інформатика покликана знайти такі види інформаційної взаємодії, які сприяють позитивній еволюції людини і суспільства у рамках стратегії стійкого розвитку і збереження біосферного життя. Необхідно також законодавче регулювання (як на регіональному, так і на міжнародному рівнях) процесів інформатизації, формування сприятливої глобальної інформаційної інфраструктури з метою подолання техногенності розвитку сучасного світу, посилення безпеки інформаційних технологій, засобів техніки в цілому сприятливої інфраструктури як для всебічного гармонійного розвитку людини і суспільства, так і біосферного світу в цілому.

Інформаційне суспільство відрізняється від індустріального найширшим доступом громадян до різноманітної інформації, високим рівнем розвитку засобів створення, збирання, перероблення, доставляння і розповсюдження інформації, всезагальною комп'ютеризацією, вибухоподібним зростанням комунікацій всіх видів. Громадянин інформаційного суспільства не може жити і працювати без доступу до засобів створення і розповсюдження інформації, тому в ньому народжується нова соціальна верства (прошарок) – **«нетократія»** (від англ. net - мережа і грец. kratos - влада) – тип суспільного устрою, при якому влада і вплив на громадян переходять від офіційних урядових структур до лідерів неформальних мережевих товариств в («нетократам»), правлячий шар (верства, прошарок) в інформаційному суспільстві. В інформаційному суспільстві рівень знань, а не приватна власність стає головним фактором та джерелом соціальних відмінностей. Джерела соціальних конфліктів зміщуються з економічної сфери у сферу культури і знання, а інформаційне суспільство представляє собою *мережну систему*. Нетократія і є владою інформаційних мереж.

Висновки

1. Інтернет-галактика є новим комунікаційним середовищем. Оскільки

комунікація є суттю людської діяльності, всепроникне використання Інтернету видозмінює всі сфери соціального життя. Нова соціальна форма — мережне суспільство — набуває обрисів на всій планеті, хоча й різниться конкретними виявами і має значні відмінності щодо свого впливу на життя людей, залежно від історії, культури та інституцій. Як і з попередніми випадками структурної зміни, ця трансформація пропонує стільки ж можливостей, скільки і створює проблем.

1. Для забезпечення економічної конкурентоспроможності і політичної стабільності держави та розвитку мережного суспільства слід дотримуватися концепції інформатизації України, постільки сучасний розвиток і упровадження інформаційних технологій на рівні держави відкриває широкі горизонти для країн, що розвиваються. Більше того, що відсутність уваги до змін, що відбуваються, неминуче приведе до більшого відставання країни щодо традиційних показників – економіки, військової сили, політики, культурної самобутності. Тобто дослідження феномена глобальної інформатизації та її можливих позитивних і негативних наслідків сьогодні необхідно здійснювати для забезпечення гідного місця України у світовій політиці.

Список літератури

1. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. / Воронкова Валентина Григорівна. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. – 272с.
2. Лазаревич А.А. Глобальное коммуникационное общество / А.А.Лазаревич.- Минск: Белорус. Наука, 2008.- 350с.
3. Глобалистика: Международный междисциплинарный энциклопедический словарь: гл.ред.: И.И.Мазур, А.Н.Чумаков. - М.-Спб.- Н.-Й.: ИЦ «ЕЛИМА», ИД «Питер», 2006.- 1160с.
4. Бех В.П. Соціальний організм країни / В.П.Бех . – Запоріжжя: ЗДУ, 1999. – 306с.
5. Назарчук А. В. Сетевое общество и его философское осмысление / А. В. Назарчук // Вопр. философии. – 2008. – № 7. – С. 61–75.
6. Денисова А.А. Нетократия как стратегический субъект 21 века // «Проблема субъектов российского развития». – Материалы Международного форума «Проекты будущего: междисциплинарный подход» 16-19 октября 2006, г. Звенигород / Под ред. В.Е.Лепского.М.: «Когито-Центр», 2006. С. 48-57.
7. Назарчук А.В. Новая коммуникативная ситуация: рождение сетевого общества // Философия и будущее цивилизации : тезисы докладов и выступлений IV Российского философского конгресса. Москва, 24–28 мая 2005 г. В 5 т. Т. 3. – М.: Современные тетради, 2005, с. 101.
8. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе / пер. с англ. А. Матвеева, под ред. В. Харитонов. – Екатеринбург : У-Фактория, 2004.- с. 149.
9. Губанов Д.А., Новиков Д.А., Чхартишвили А.Г. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства. – М.: МЦНМО, 2010, с. 3.
10. Бард А., Зодерквист Я. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / пер. с англ. – СПб. : Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004, с. 7.

В.Г.ВОРОНКОВА

Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье

E-mail: valentina-voronkova@yandex.ru тел. моб 050 637 27 68

**ГЛОБАЛЬНАЯ ИНФОРМАТИЗАЦИЯ КАК ГЛАВНАЯ ТЕНДЕНЦИЯ
СОЦИОПРИРОДНОЙ ЭВОЛЮЦИИ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА**

В статье дается анализ развития современного мира, который усиливает факторы, которые способствуют глобализации информационного пространства, в контексте которого развивается глобальная информатизация как главная тенденция социоприродной эволюции человечества, определяются условия формирования постбиосферного, информатизированного бытия; раскрывается сущность инфосферы, которая стремительно изменяет современный мир; выявлены изменения, которые происходят в связи с глобальной информатизацией социума, которая оборачивается положительными и отрицательными сторонами; обобщено сущность моделей общества, которые есть логическим развитием теорий « сетевого общества » и появления « нетократии ».

Ключевые слова: глобализация информационного пространства, глобальная информатизация, инфосфера, социоприродная эволюция человечества, взаимосвязь общества, человека и природы, биосфера, ноосфера, «сетевое общество», «нетократия»

V.VORONKOVA

Zaporozhye State Engineering Academy, Zaporozhye

E-mail: valentina-voronkova@yandex.ru тел. моб 050 637 27 68

**GLOBAL INFORMATION AS THE MAIN TREND SOCIO-NATURAL
EVOLUTION OF MANKIND**

The article analyzes the development of the modern world, which increases the factors that contribute to the globalization of information space, which is developed in the context of global informatization as a major socio-natural tendency of human evolution, determine the conditions of formation post-biological, computerized existence; reveals the essence of the infosphere, which is rapidly changing modern world, revealed changes that occur due to the global information society, which turns into the positive and negative aspects, summarized the essence of models of society, which is a logical development of theories of the "network society" and the appearance of "netocracy."

Key words: globalization of information space, global informatization, infosphere, socio-natural evolution of humanity, the relationship of society, man and nature, the biosphere, the noosphere, "the network society", "netocracy".

Стаття надійшла до редколегії 23.10.12

Прийнята до друку 28.10.12